

Dubbelhäfte med kvalster – och annat

Föreliggande dubbelhäfte av Entomologisk Tidskrift ägnas till största delen det Nordiska kvalstersymposium som anordnades vid Naturhistoriska riksmuseet i Stockholm maj 1986. Just kvalstren hör i högsta grad till de anonymare djurgrupperna inom den traditionella entomologin, och de här samlade uppsatserna utgör behövlig reklam. Det framgår här tydligt att kvalster är en ur många synpunkter mycket intressant djurgrupp, som vi som entomologer har många skäl att fördjupa vår kunskap om. Ta den chansen, istället för att beklaga avsaknaden av uppsatser om de populärare grupperna. Näväl, som sig bör rymmer dubbelhäftet en del annat, och ingen skall väl bli helt utan intressant läsning. Mitt i kalla vintern är t ex skalbaggsfångst på Sicilien ett värmande ämne. Måne var det sådan läsning som inspirerat norrlandsentomologen Roger Pettersson till att som på vidstående bild plocka fram slaghäven mitt i vintern. Näja, den sällsynta skalbaggen *Ecanus glaber* var i flygartagen och biotopen kan ju vara intressant för fler att se.

Därmed åter till kvalstren. Först ger Lars Lundqvist och Arnold Stenmark en bakgrund till ovan nämnda symposium.

Anders Nilsson

VB: Vindeln, Sirapsbacken 4. v. 1986. På en liten tallbevuxt myr nära älven flög silphiden *Ecanus glaber* (Fabr.) i stort antal mellan de nyss framtinade tuvorna. Foto: A. Nilsson.

Nordiskt acarologisymposium den 12–13 maj 1986

Efter ett beslut i Nämnden för zootaxonomi 1982 har Zoo-taxcentralen vid Naturhistoriska riksmuseet anordnat symposier inom de zootaxonomiska forskartjänsternas specialistområden. Sålunda hölls ett symposium om parasitiska Hymenoptera i april 1983, presenterat i skrift i Entomologisk Tidskrift 1984 (105: 1–2) och ett om flugor i april 1985 (Ent. Tidskr. 1986, 107: 1–2). Det tredje symposiet, som denna gång handlade om kvalster, hölls den 12–13 maj 1986 i Naturhistoriska riksmuseets lokaler.

Kvalsterforskningen i Sverige har gamla anor. Carl Linné och Charles deGeer skrev om kvalster

på 1700-talet. Ivar Trägårdh var en av de ledande kvalsterforskarna i världen under första hälften av vårt sekel. Vid Statens skogsförsöksanstalt, och vid Naturhistoriska riksmuseet bedrevs kvalsterforskning från fyrtyo- till sextio-talet. Efter denna period har emellertid arbetet med kvalster avmatats. Situationen kan illustreras med mängden skrifter rörande oribatider, en undergrupp bland kvalstren. Antalet publikationer av svenska författare om dessa djur har varit följande under seklets hittills avverkade åtta decennier: 3, 0, 1, 7, 8, 12, 8, 4 och under de fem första åren av det innevarande nionde decenniet: 0.

2 Symposium om kvalster

Den minskande kunskapen i Sverige om kvalstertaxonomi är så mycket mer anmärkningsvärd då den inte motsvarats av en internationell tendens. Tvärtom har forskningen i utlandet expanderat efter andra världskriget och mängden publikationer accelererar för varje år. Också i de andra nordiska länderna har intresset hållit i sig eller ökat.

Det var därför inspirerande att detta symposium om kvalster kunde hållas utifrån en nordisk bas, och att vi fick tillfälle att bjuda in en av världens absolut ledande kvalsterforskare, Dr. Gwilym O. Evans från Storbritannien.

De föredrag som presenterades under de två symposiedagarna kom väl att avspegla aktuella frågeställningar inom acarologin. I inledningsanförandet presenterade Dr. Evans pågående forskning angående gnathosomas (munverktyg och andra bildningar som sammanhänger med födoingtaget) struktur och funktion. För detta ändamål användes scanningmikroskop och deltagarna i symposiet guidades i denna mikrovärld med hjälp av åtskilliga diabilder.

Bland eftermiddagens föreläsare kan nämnas Josef Stark från lantbruksuniversitetets avdelning för bin i Uppsala. Han gav information om läget i världen, Europa och Skandinavien vad gäller *Varroa jacobsoni*, en parasit på bin.

Förmiddagen den andra dagen handlade om kvalster och människor. Dammkvalstrens funktion som allergener har varit känd sedan länge, men nu dras blickarna alltmer också till andra kvalstergrupper som påträffas i hem- och arbetsmiljö. Exempel på sådana är astigmater (främst av familjen Acaridae) men också tarsonemider som ofta påträffas i stora mängder i hö och andra torrade växtprodukter. Marianne von Hagen-Hamsten, Karolinska sjukhuset i Stockholm, redogjorde för det stora projektet om allergier hos lantbrukare på Gotland vilket pågått en längre tid. Thor-kil Hallas, Statens Skadedyrslaboratorium, Köpenhamn, redogjorde för situationen på Island vad gäller dessa kvalster.

Kvalster som parasiter på däggdjur handlade det om på den avslutande eftermiddagen. Bland andra visade Göran Malmberg, Stockholm, intressanta scanningmikroskopiska bilder av skabbdjur från räv, och Set Bornstein, Statens Veterinärmedicinska anstalt i Uppsala, redogjorde för rävskaabbssituationen just nu i landet.

Tre föredrag, av Barbro Nedstam, Alnarp, Torgeir Edland, Ås och Tuomo Tuovinen, Jokioinen,

handlade om kvalster som rovdjur på skadegörare på grödor. Dessa djur har kommit att uppmärksammas alltmer i bekämpningssammanhang.

Deltagarförteckningen till symposiet omfattar 37 namn, varav 27 från Sverige, 2 från Danmark, 5 från Finland och 2 från Norge, ett antal som ger förhoppningar om ett ökat intresse för kvalster i framtiden. Sammanlagt hölls 15 föredrag under de båda dagarna och visades två posters.

Dr. Evans underströk vid flera tillfällen under symposiet vikten av internationella kontakter, särskilt inom ett så pass smalt forskningsfält som acarologi kommit att bli i Norden. Han förespråkade också att vi skulle fortsätta med dessa nordiska kontakter för att så småningom kanske kunna bygga ut dem till en nordisk kvalsterkurs liknande den som nu hålls omväxlande i England respektive Frankrike. Vidare bör en nordisk sammanslutning av acarologer, hur lös organisation en sådan än har, söka kontakt med den europeiska sammanslutning av acarologer som är under bildande.

Symposiet arrangerades med pengar från Naturvetenskapliga forskningsrådet och Nordiska rådet genom dess stöd till nordiska forskarsymposier. Vi ber att få tacka för dessa medel; utan dem hade vi inte haft möjlighet att arrangera dessa symposier, och ännu mindre kunnat låta trycka en del av symposieföredragen. Vi ber också att få tacka Zoo-taxcentralens personal som ställt upp och gjort symposiernas genomförande inte bara möjligt utan också synnerligen lyckat.

Lars Lundqvist

Arnold Stenmark

Deltagarförteckning

Bengtsson, Anders, Pharmacia AB/F 36-1, S-752 83 Uppsala.

Blom, Inga, Hudkliniken, Regionsjukhuset, S-701 85 Örebro.

Bornstein, Set, Statens Veterinärmedicinska anstalt, Box 7073, S-750 07 Uppsala.

Brunner-Korvenkontio, Markus, Virologiska institutionen, Helsingfors universitet, Haartmansgatan 3, SF-00290 Helsingfors 29.

Chirico, Jan, SVA, Parasitologiska avd., Box 7073, S-750 07 Uppsala.

Danell, Eric, Elin Wägnersg. 9, S-754 41 Uppsala.

Edland, Torgeir, Statens plantevern, Box 70, N-1432 Ås-NHL.

Forts. på sid. 28